

СВІТ

«Перед тим як торкнутися дверної ручки, я оглядаю її»: як Іран і Росія переслідують своїх критиків у вигнанні

Рей Ферлонг

08 жовтня 2026, 17:58

Ілюстрація

У четвер в обідній час на початку березня Мілад Порталєбіан, повернувшись додому, виявив, що в його квартиру вдерлися і все розгромили. Потім він помітив моторошну деталь, яка вказувала на те, що це була не звичайна крадіжка: його бейсболка з написом «Make Iran Great Again» була прикріплена до стіни великим кухонним ножом.

Порталебіан – громадянин Ірану, який з моменту прибуття до Канади у 2024 році організовує мітинги опозиції у вигнанні у своєму новому рідному місті Саскатун, провінція Саскачеван.

Проникнення в квартиру, скоєний через кілька днів після того, як [авіаудари США та Ізраїлю](#) призвели до початку війни з Іраном, сталося після низки погроз у мережі на адресу 32-річного чоловіка, пов'язаних із його діяльністю. Він негайно повідомив про інцидент місцевій поліції, зазначивши, що став мішенню з політичних мотивів.

Порталебіан позує з портретом колишнього іранського наслідного принца Рези Пахлаві, який перебуває у вигнанні. Він стверджує, що його підтримка Пахлаві зробила його мішенню

«Спочатку цей інцидент мене неабияк налякав, – розповів він Радіо Свобода, додавши, що згодом зумів подолати це відчуття. – Я вирішив не дозволяти страху заважати мені висловлювати свої політичні погляди. Я думаю про тисячі іранців, які віддали життя у боротьбі за свободу».

Фотографії, поліцейські документи та скриншоти з соціальних мереж, які Порталебіан надав Радіо Свобода, дають підстави вважати, що, незважаючи на те, що він перебуває за тисячі кілометрів від Ірану, не перебуває поза межами досяжності служб безпеки цієї країни.

В одному дописі в Telegram його звинувачують у «пропагандистській діяльності, спрямованій проти політичного режиму» та у підтримці «нападу Америки та сіоністського режиму на Іран».

Наприкінці у повідомленні йдеться: «Ця людина мешкає у Саскатуні. Кілька місяців тому ми розшукали його та передали йому наше повідомлення у його будинку».

За словами Порталебіана, це було «особливо тривожно». З його квартири нічого не зникло, і нікого не заарештували.

Транснаціональні репресії

“ **Минулого місяця розвідувальні служби США, Великої Британії та Нідерландів повідомили, що Іран розгортає глобальну кіберкампанію**

Досвід Порталебіана є конкретним випадком, але, як видається, є частиною більш широкого явища, коли авторитарні держави переслідують своїх опонентів навіть після того, як ті знаходять притулок у, здавалося б, безпечних західних країнах.

Іран роками вдається до вбивств і нападів за кордоном, але його глобальний тиск виходить далеко за межі фізичних погроз.

Персомовна служба факчекінгу **Factnameh**, яка працює в Канаді, нещодавно зафіксувала зростання «масового стеження, оприлюднення особистих даних та залякування з використанням кіберзасобів, спрямованих проти критиків за межами Ірану».

У їхньому арсеналі – зокрема вебсайт **Alaj**, призначений для збору доносів. За повідомленнями, там зберігаються досє на близько 1 600 осіб. Іранське державне телебачення погрожувало згаданим особам «конфіскацією майна, повним припиненням консульських послуг та видачею червоних повідомлень Інтерполу», – зазначила Factnameh. Інший ресурс під назвою **Goorkan** (з перської – «могильник») оприлюднює особисті дані тих, кого режим називає «зрадниками».

“ **Іран не є винятком у своїх діях щодо переслідування критиків за кордоном**

Минулого місяця розвідувальні служби США, Великої Британії та Нідерландів повідомили, що Іран розгортає глобальну кіберкампанію. ФБР заявило, що шкідливе програмне забезпечення під назвою

Heavygram використовувалося «для

здійснення зловмисних кібердіянь, спрямованих проти іранських дисидентів, журналістів, які виступають проти Ірану, та інших опозиційних груп по всьому світу».

Іран не є винятком у своїх діях щодо переслідування критиків за кордоном.

Яна Гороховська, керівниця відділу досліджень та аналізу організації **Freedom House**, що базується у Вашингтоні, вже багато років вивчає це явище.

«За нашими даними, Китай, Іран та Росія входять до десятки країн, які найчастіше вдаються до транснаціональних репресій. Китай значно випереджає всі інші

уряди, – сказала вона в інтерв'ю Радіо Свобода. – З цих трьох країн Росія є найжорстокішою, з точки зору вбивств та фізичних нападів».

Серед найвідоміших прикладів – отруєння перебіжчиків **Олександра Литвиненка** та **Сергія Скрипаля** у Великій Британії, а також напад з молотком на опозиційного активіста **Леоніда Волкова**, соратника покійного російського опозиціонера **Олексія Навального**, у Литві.

Леонід Волков, Литва, 5 вересня 2022 року

«Своєрідна параноя»

Михайло Клімарьов, російський експерт з кібербезпеки та критик Кремля, який втік з Росії після того, як у 2022 році вона розпочала повномасштабне вторгнення в Україну, вважає це надзвичайно тривожним явищем.

Сьогодні 53-річний чоловік, який мешкає в Берліні, де співпрацює з Волковим, розповів Радіо Свобода, що через цю загрозу він помітив у його поведінці «своєрідну параноя».

«Я надто переймаюся питанням безпеки. Принаймні з точки зору нормальної, здорової людини. Коли я десь виходжу, я перевіряю, чи за мною не стежать. Перш ніж торкнутися дверної ручки у своїй квартирі, я спочатку її оглядаю, адже був такий випадок, коли на дверну ручку **нанесли «Новичок»**, – сказав він.

Однак Клімарьов зазначив, що на його повсякденне життя також впливає безліч дрібніших факторів тиску – від фішингових атак до адміністративних труднощів, – які в сукупності становлять «психологічну війну», яку Москва веде проти таких людей, як він.

«Чи впливає все це на мене психологічно? Звичайно, впливає»

Михайло Клімарьов

Наприклад, він не може продовжити термін дії свого російського паспорта, який закінчується у 2029 році. Це вплине на його статус проживання в Німеччині.

«Це буде адміністративна проблема, і вона не така проста, як може здатися. Мені доведеться найняти адвоката», – сказав він.

Клімарьов пояснив, що він не має статусу біженця в Німеччині і не хоче подавати прохання про його надання, оскільки це означало б, що він не зможе й надалі керувати підприємством, на якому працюють 20 осіб.

Ще одна проблема – подорожі. Росія внесла його до списку «терористів», що може спричинити проблеми на будь-якому кордоні. Він згадав, що під час повернення з нещодавньої поїздки до Сполучених Штатів його витягли з черги на посадку офіцер «з автоматом і собакою» і допитували протягом 30 хвилин.

Через ризик екстрадиції йому слід обережно підходити до вибору країн, які він відвідує.

Клімарьов також внесений до списку «іноземних агентів» у Росії і має борги на суму близько 1 мільйона доларів у вигляді штрафів, накладених на нього владою, як він стверджує, з політичних мотивів.

«Стеження, залякування, погрози на адресу родини, цифрові погрози – все це справді діє

У багатьох випадках він не міг вирішувати адміністративні питання, що виникали у нього вдома, оскільки його російський номер телефону був заблокований, що не давало йому можливості спілкуватися з органами влади в інтернеті або отримати

Клімарьов наполягає, що, незважаючи на тиск з боку Кремля, він не є жертвою. «Я не сиджу у в'язниці. Я можу заробляти на життя»

Клімарьов каже, що не користується телефоном, якщо цього не вимагають німецькі органи влади, і нікому не дає свій номер через побоювання щодо хакерських атак. Він допомагає іншим росіянам, які стають жертвами фішингових атак, і каже, що одного разу сам ледь не попався на гачок.

«Мені вдалося зупинитися буквально в останню мить. Це була афера дуже високого рівня», – сказав він, описуючи хитромудрий обмін повідомленнями з особою, яка видавала себе за потенційного клієнта його компанії. Після кількох тижнів спілкування він ледь не ввів код, надісланий через Telegram, що могло призвести до компрометації його облікового запису.

«Чи впливає все це на мене психологічно? Звичайно, впливає, – сказав Клімарьов. – Я звертався до лікаря... Мене охоплює паніка. Панічні атаки – ви знаєте, що це таке?»

Незважаючи на це, Клімарьов наголосив, що не вважає себе жертвою. «Мені живеться краще, ніж багатьом іншим. Я не сиджу у в'язниці. Я можу заробляти на життя».

Однак Клімарьов додав, що, зважаючи на цей тиск, він розглядає можливість прислухатися до рекомендацій лікарів і тимчасово призупинити свою політичну діяльність. Гороховська підкреслила, що саме в цьому й полягала мета.

«Стеження, залякування, погрози на адресу родини, цифрові погрози – все це справді діє, змушуючи людей хоча б задуматися, чи варто брати участь у протесті або робити щось публічно», – сказала вона.

За даними організації Freedom House, до числа інших держав-порушників належать Туреччина, Саудівська Аравія та Руанда. Гороховська зазначила, що значний довгостроковий опір з боку західних країн трапляється рідко. Це пов'язано як із можливістю заперечувати такі практики, так і з більш широкими політичними міркуваннями.

«Винуватці транснаціональних репресій не несуть жодних наслідків за переслідування дисидентів за кордоном... Вони переймають досвід один у одного, розуміючи, що таку практику можна продовжувати», – зазначила Гороховська.

Пурталєбіан зазначив, що хотів би бачити більш рішучу реакцію з боку Канади, стверджуючи, що країна «залишається надто відкритою для осіб, пов'язаних з

Поліція Саскатуна повідомила Радіо Свобода, що закрила справу, але готова її поновити, якщо «з'являться нові відомості щодо підозрюваного або додаткові докази».

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Висновки 5 країн: Навальний був убитий отрутою еквадорської жаби

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Вона бачила далі за інших, але їй не вірили»: донька вбитої Анни Політковської про пророцтва матері та нинішню Росію

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

Острів смертельних вірусів. Що відомо про російську біологічну лабораторію посеред водосховища

Рей Ферлонг

Старший міжнародний кореспондент Радіо Вільна Європа / Радіо Свобода. Долучився до колективу в 2014 році. До цього упродовж 17 років співпрацював із BBC – був іноземним кореспондентом у Празі та Берліні, а також міжнародним репортером у Європі та колишньому Радянському Союзі.

Світ

Політика

Суспільство

Важливе на Свободі

Вибір редакції: світ